

PREGOVOR

Začetki regionalnega načrtovanja segajo v prelom 20. stoletja, ko je arhitekt Maks Fabiani pripravljala regionalne načrte za Posočje in Vipavsko dolino ter utemeljeval geopolitično vodno pot čez Slovenijo. Na institucionalni ravni pa so bile šele po koncu druge svetovne vojne ustanovljene nekatere republiške institucije: Inštitut za urbanizem v okviru Ministrstva za komunalne zadeve leta 1948, Zavod za urbanizem in komunalno tehniko leta 1950, Projektivni atelje leta 1953, Urbanistični inštitut itd. V tem času so bili izdelani tudi prvi regionalni načrti in urbanistični koncepti (Ravnikar, 1950), regionalne študije (Strmecki, 1953) in prve geografske regionalizacije (Melik, 1957; Ilešič, 1958).

Na področju vzgoje se prvi študijski programi, ki so uvajali predmete s področja prostorskega in regionalnega načrtovanja, pojavijo konec šestdesetih let dvajsetega stoletja. V študijskem letu 1959/60 je bila na Fakulteti za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani uvedena posebna dvostopenjska smer študija za komunalno tehniko. Slušatelji so med obveznimi predmeti morali absolvirati tudi predmet Osnove regionalnega planiranja na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani. Pozneje sta se jim pridružila še študij Krajinske arhitekture na Biotehniški fakulteti (1972 oz. 1976) in Interdisciplinarni podiplomski študij prostorskega in urbanističnega planiranja (IPŠPUP) na FGG (1974).

S sprejetjem Zakona o regionalnem prostorskem planiranju (Uradni list SRS, št. 16 /67) leta 1967 Slovenija dobi zakonsko podlago in s tem zeleno luč za pripravo regionalnega prostorskega načrta. Na podlagi zakona je bil v okviru republiškega sekretariata za urbanizem najprej ustanovljen Biro za regionalno prostorsko planiranje in pozneje Zavod za regionalno prostorsko planiranje (RPP), ki je pripravil obsežen program priprave regionalnega prostorskega načrta za Slovenijo.

V tem času so bile objavljene številne raziskave o preobrazbi slovenskih pokrajin (npr. V. Klemenčič, 1968), centralnih naselij (Kokole, 1967) ter izdelana zasnova urbanega omrežja (Vrišer, 1969) itd. V t. i. zelenih zvezkih kot predhodnici IB-revije je bilo objavljenih več kot 30 različnih raziskovalnih študij in poročil, ki so obravnavali raznovrstno problematiko urejanja prostora. Na tej podlagi je RPP pripravil dokumentacijsko gradivo: Stanje v prostoru in razvojne težnje (1970) ter Smernice za urejanje prostora in varovanje pokrajine (1971), ki so določale cilje za gospodarjenje s prostorom in kriterije za urejanje prostora. Na podlagi strokovne in politične razprave so smernice prerasle v politična izhodišča za gospodarjenje s prostorom in varstvo okolja. V istem letu je bilo pripravljeno tudi gradivo Urbani sistem SR Slovenije – koncepti in prva izhodišča za javno razpravo, kjer so bile prikazane tri različice policentričnega razvoja Slovenije. Na podlagi tega gradiva je bil leta 1972 pripravljen Osnutek urbanega sistema SRS kot del splošne zasnove regionalnega prostorskega razvoja Slovenije. Skupščina SR Slovenije je leta 1972 sprejela Resolucijo o dolgoročnem razvoju Slovenije (Uradni list SRS, št. 13/72) in Družbeoekonomska izhodišča za gospodarjenje s prostorom in varstvo okolja (Uradni list SRS, št. 34/72). Izhodišča, poglobljeni smotri in smernice za urejanje prostora (gradivo 1972) pa so postali prvi planski dokument, ki ga je leta 1973 sprejela skupščina in tako potrdila temelje za republiško politiko na področju urejanja prostora.

Zavod je na tej podlagi pripravil še več strokovnih gradiv za pripravo prostorskega načrta Slovenije. Posebej odmevna so bila Strokovna gradiva z naslovom Zasnova uporabe prostora, ki so se nanašala na enotno metodologijo opredeljevanja primernih območij v Sloveniji za tiste dejavnosti, ki so v večji meri odvisne od naravnih razmer: kmetijstvo, vodno gospodarstvo, gozdarstvo, rudarstvo, varstvo naravne in kulturne dediščine, turizem in rekreacija. Skupaj s poglavji o ekonomsko-socialnemu razvoju, industrializaciji in urbanizaciji so bila ta gradiva leta 1977 pripravljena v obliki delovnega gradiva z naslovom Sinteza (povzetki) strokovnih gradiv, ki zadevajo prostorski plan SR Slovenije.

Z Ustavo SFRJ iz leta 1974 in Zakonom o sistemu družbenega planiranja iz leta 1976 je bil uveden »samoupravni sistem planiranja«. Z njim je bilo ukinjeno regionalno načrtovanje.

Posledice so bile daljnosežne tudi na področju posredovanja znanstvenih zamisli strokovni javnosti. IB-revija kot osrednja regionalnonačrtovalska strokovna revija se je iz Zavoda za regionalno prostorsko planiranje »preselila« na Zavod SRS za družbeno planiranje (in pozneje na UMAR). Toda revija je kljub temu neprekinjeno izhajala naprej. Le prispevkov o vprašanih regionalnega razvoja in prostorskem načrtovanju je bilo čedalje manj.

Zato smo v skupini »nostalgikov« urednico dr. Alenko Kajzer zaprosili, da petdeseti jubilej neprekinjenega izhajanja IB-revije ob koncu leta 2016 obeležimo s prispevki, ki smo jim dali delovni naslov Regionalno načrtovanje – včeraj, danes, jutri. Tej prošnji je Urad za makroekonomske analize kot izdajatelj revije z veseljem prisluhnil.

Od prvotnega navdušenja nad to idejo in možnih avtorjev prispevkov, še živih sopotnikov te revije, so se do določenega roka odzvali: dr. Milan Naprudnik, prvi direktor Zavoda za regionalno prostorsko planiranje; Tomaž Vuga, zadnji »minister« (oz. predsednik Republiškega komiteja za varstvo okolja in urejanje prostora) v nekdanji skupni državi; drugi pristojni

minister po vrsti v samostojni Sloveniji dr. Pavel Gantar; nestorja krajinske arhitekture, profesorja Dušan Ogrin in dr. Janez Marušič; dolgoletni predstojnik Interdisciplinarnega študija prostorskega in urbanističnega planiranja (IPŠPUP) prof. dr. Andrej Pogačnik; dolgoletni sodelavec ministrstva za okolje in prostor ter direktor Agencije za regionalni razvoj RS mag. Ivo Piry ter podpisani.

Vsi s(m)o, vsak s svojega vidika, poskušali zapisati to, kar čutimo in kar naj bi bilo treba izboljšati oz. spremeniti.

Upam, da bodo ta sporočila slišali in jih ne preslišali tudi tisti, ki danes oblikujejo prostorsko in regionalno razvojno politiko.

Marjan Ravbar